

נקט בתחילה בכלל דינא דביטל ולומר דהשולח גט לאשתו יוכל לבטל ואחר כך היה לו לנקט תרי גווני דביטל, דהיינו משנה ראשונה ומשנה אחרונה, או דהל"ל בראשונה דינא דמשנה ראשונה, ועל זה קאמרו דניחא לרבי.

והא דקאמר דניחא לרבי לאו למימרא דלר' שמעון בן גמליאל לא ניחא, דפשיטא דלרשב"ג ניחא טפי, אלא לרשב"ג לא קשה להם כלל, דפשיטא דנקט הגיע בשליח, דדינא דמשנה ראשונה לא מהני עתה כלל אפי' דיעבד.

תוס' ד"ה מהו דתימא וכו' וכי מבטל ליה אחר שבא לידה לפי שסבור שעדיין הוא ביד השליח עכ"ל. תמוה לי, למה להם למימר דסבור כך, הא אף אם ידע בוודאי דסבר בא לידה אפשר דמהני להו"א מפני שגלה דעתו קודם. וראיתי ברשב"א שכתב באמת כן.

בא"ד אע"פ שנאמן וכו' ואף ע"ג וכו' כדברים שבלב וכו'. פירוש דהתוס' הקשו על סברת עצמם מאי שייך כאן דברים שבלב, הא דברים שבלב אינם אלא אם לא עשה מעשה כלל, אבל אם עשה מעשה דאפשר לצדד לשני צדדים והוא אמר אח"כ דנתכוון לצד פלוני למה אינו נאמן, וזה אינו כלל דברים שבלב, דבשלמא התם בקידושין [מט, ב] שלא דיבר ולא עשה מעשה כלל, ותיירוצו דבאמת ליכא דברים שבלב אלא שעשו כדברים שבלב כנ"ל.

בא"ד וצ"ע כי שמא וכו'. צ"ע דהא אם בטלו בב"ד סבירא ליה לרשב"ג דאף אם בטלו אינו מבוטל, דהיינו אפי' להחמיר אינו מועיל, משום דאפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, מכל שכן אם בטל שלא בב"ד. ותו דהא ג"כ שייך כאן סברת דאפקעינהו ולמה יועיל להחמיר. ודוחק [לומר] דתירוצן של התוס' אינו אלא לרבי.

ונראה לי דהנה סברת דאפקעינהו לא מהני אלא בב' ענינים, או איכא למיגזר מידי, או אי עבד איסורא (עיין ביבמות [צ, ב] ובכתובות [ג, א]). וא"כ בשלמא בביטול בב"ד גזרו רבנן דדילמא לא ידעו בביטול זה, ותו דהוא עבר אתקנת חכמים שאמרו דלא יבטל כך, וא"כ אפקעינהו לקידושין דיליה מטעם דהפקר ב"ד הפקר, או דשוויה לבעילתו בעילת זנות, אבל אביטול שלא בב"ד לא היתה תקנתם מעיקרא דלא בטלו בכלל אלא בב"ד, ואם עבר וביטל שלא בב"ד לא עבד איסורא דהא לא אמרו בזה כלום (אף אם הוא כש"כ, הא מצינו הרבה פעמים דבזה גזרו ובזה לא גזרו), ואף גזירתם לא אסרו בענין זה דהא לא גזרו אלא בביטול בב"ד, מש"ה יש להחמיר כאן כנ"ל.

משמע אלא אם אמר בטל הוא, דבטל הוא מלשון הוא משמע או זה דהיינו הוא רק לשון עבר, או זה דלא, דהיינו רק לשון יהא, אבל לא שניהם כאחת, מש"ה בעי בטל גרידא מאי.

ובאמת יש לדקדק על איבעיא זו דרב נחמן בר יצחק, אמאי לא פשיט מהברייתא דדווקא בטל הוא משמע לשעבר, דאל"כ לאשמעינן רבותא טפי בבטל בלא הוא. ותו יש לדקדק אמאי לא תני בברייתא דינא דמבוטלת היא. ובזה י"ל דהיינו בטל הוא דמה לי מבוטל מה לי בטל. אלא דבאמת יש לחלק לפי דרכי למוד הלשונות, דבטל יותר קרוב לשם הנקרא אדיעקטיב [שם תואר] ממלת מבוטל, מפני שלשון מבוטל יורה סימן בנין, והחילוק שבין הבינוני והשם הוא שהבינוני יורה יותר על המעשה ועל הרוב להבא, וא"כ מבוטל הוא אינו מורה כ"כ לישנא דלשעבר כלישנא דבטל הוא. ועיין בפ"י בד"ה רבינא אשכחיה.

תו יש לדקדק על לישנא דמבוטלת בגיטין היכא הוא. ולכאורה דינא כדין מתנה. תו יש לדקדק אסדר דמבוטלת תיבטל ואי איפשי בה, דלכאורה לישנא דתיבטל דהוא לשון עתיד מורה יותר לעתיד מכל הלשונות וא"כ הוא זו ואצ"ל זו. ובאמת בכריתות [כד, א] הקדים מלת תיבטל למלת מבוטלת (לפי גירסא שלנו, ובגירסת התוס' שלפנינו כאן הגירסא כגירסתינו כאן, ורש"י שם בד"ה הכי גרסינן באמת גרס תיבטל מבוטלת, אכן אפשר דלא דק כולי האי דלא נחת לדיוק בזה, אלא עיקר הוא להביא גירסתנו כאן בענין דבריו קיימין ולא אמר כלום ברישא וסיפא).

רש"י ד"ה והגיע והשיג. ראיתי בספר אליה רבה דהקשה מאי בעי רש"י בזה. ולענד"ג דרש"י פירש כן דלא נטעה לומר דלישנא דהגיע הוא לשון בקשה כלישנא דקרא [ישעיה מג, כד] הוגעתי בעונתיך (משורש יגע), דא"כ דהפציר והרבה דברים עמו ראינו דלא מכוון לצעורה אלא לבטל.

עי' רשב"א בד"ה ירושלמי (שלח גט וכו') [עשה שליח וכו']. עיין בסוף הדיבור. ותמוה לי טובא, דמשמע מדבריו דדברי הגמרא הם [כמו שכתב] הרשב"א, דהיינו דקמ"ל דלא מהני אי מבטל תכ"ד אחר הנתינה. ותימה דלא משמע כן מלשון הגמרא, אלא דהו"א דמהני אף לאחר זמן הרבה מפני שגילה דעתו קודם, וכדמשמע מדברי רשב"א גופיה לקמן וצ"ע. ודברי רשב"א הם מגומגמים, וצ"ל: ובגמרא מפרש לקמן [במקום] דמפרש.

תוס' ד"ה השולח. ולשונם קשה קצת להולמם. ונ"ל בפירושם דקשיא להו למה נקט מתחילה לישנא דהגיע בשליח דהיינו דינא דמשנה אחרונה, למה לא